

امام جعفر صادق (ع)، چراغ هدایت و پیشرفت علمی در دوران بحرانی اسلام

عصر امام جعفر صادق (ع) یکی از بحرانی‌ترین دوره‌های تاریخ اسلام بود،

ایسنا/آذربایجان شرقی عصر امام جعفر صادق (ع) یکی از بحرانی‌ترین دوره‌های تاریخ اسلام بود، اما تلاش‌های علمی، اخلاقی و اجتماعی ایشان نه تنها جامعه اسلامی را از بحران عبور داد، بلکه مکتب جعفری و تمدن اسلامی را به اوج شکوفایی رساند. از تربیت هزاران دانشمند تا توسعه علوم دینی و تجربی دستاوردهای دوران ایشان است. امام صادق (ع) الگویی از عبودیت، عدالت اجتماعی، خدمت به مردم، نهاده‌ای که حتی به گانه‌زایی، سنت نبوی آن را تحسین کرده‌اند. امام جعفر صادق (ع)، ششمین امام شیعیان در سال ۸۲ هجری قمری در مدینه متولد شد. ایشان به عنوان پدر فقه شیعه و مکتب جعفری شناخته می‌شوند و در زمینه‌های علم دینی، اخلاق، فلسفه، طب و نجوم دانش گسترده‌ای داشتند. امام جعفر صادق (ع) شاگردان زیادی تربیت کردند که بسیاری از آنان پایه‌گذاران علوم اسلامی و حتی علوم طبیعی شدند و مورد احترام همه مذاهب بودند. ایشان زندگی ساده و پرتقوا داشتند و بر صداقت، عدالت، علم و خدمت به مردم تأکید می‌کردند. رفتار کریمانه، بردباری و پاسخ دادن به بدی‌ها با نیکی، ایشان را به الگویی ماندگار برای جامعه اسلامی و همه انسان‌ها تبدیل کرده است. همچنین پیام روشنی درباره اهمیت اخلاق، مسئولیت اجتماعی و همکاری در جامعه ارائه کرد. ایشان نشان داد که حتی در شرایط بحرانی و تحت فشار حکومت، می‌توان با تلاش علمی، اخلاقی و اجتماعی، جامعه را به سمت رشد و پیشرفت هدایت کرد و الگویی جاودانه برای نسل‌های بعدی به جای گذاشت.

نقش بی‌بدیل امام جعفر صادق (ع) در پیشرفت علمی و تمدنی
حجت الاسلام والمسلمین محمد خلیلی یک استاد دانشگاه و کارشناس مذهبی در گفت‌وگو با ایسنا ضمن تبریک ولادت ششمین پیشوای شیعیان، امام جعفر صادق (ع) اظهار کرد: عصر امام جعفر صادق (ع) یکی از دشوارترین، پیچیده‌ترین و بحرانی‌ترین دوره‌های تاریخ اسلام به شمار می‌رود. پیچیدگی‌ها و فشارهای آن دوران به حدی بود که کوچک‌ترین اشتباه می‌توانست بنیان‌های جامعه اسلامی را به مخاطره اندازد، کار رهبری و امامت را مختل کند و اسلام را با چالش جدی مواجه سازد. وی ادامه داد: با این حال، امام صادق (ع) در چنین شرایطی، با جهاد خستگی‌ناپذیر و مبارزه‌ای نفس‌گیر، دوران طوفانی و بحرانی آن زمان را به دوره‌ای طلایی و مملو از تمدن و پیشرفت علمی تبدیل کرد. تلاش‌های علمی، اخلاقی و اجتماعی ایشان چنان عظیم بود که در تاریخ اسلام جاودانه شد.

وی با بیان اینکه یکی از ویژگی‌های برجسته امام صادق (ع) عبودیت و تقوای ایشان است، افزود: ابو زهر نیز در کتاب خود می‌نویسد: «امام صادق (ع) مردی کریم و بردبار بود و هرگز زشتی و بی‌ادبی را مقابل به مثل نمی‌کرد، بلکه با نیکی پاسخ می‌داد.

عدالت اجتماعی و یاری رساندن به دیگران در عمل امام صادق (ع)
این استاد دانشگاه عنوان کرد: در منابع نقل شده است که امام صادق (ع) در مدینه باغ خرمایی احداث کرده و شخصاً با یاران خود به رسیدگی آن می‌پرداختند تا به ثمر برسد. وقتی میوه‌ها آماده می‌شد، دستور می‌دادند قسمتی از دیوار باغ سوراخ شود تا رهگذران و دیگران بتوانند از میوه بهره‌مند شوند. این عمل نشان‌دهنده توجه ایشان به عدالت اجتماعی و یاری رساندن به دیگران بود.

وی اذعان کرد: امام صادق (ع) در شرایط بحرانی، پیام روشن و الگوی عملی برای همه ارائه داد و نشان داد که در بحران‌ها، به جای احتکار و انبار کردن، باید به فکر دیگران بود و کمبودها و دردهای جامعه را تسکین داد.

مکتب جعفری و نقش آن در تداوم جامعه اسلامی
وی با بیان اینکه زندگی امام جعفر صادق (ع) را می‌توان به دو بخش تقسیم کرد، ادامه داد: دوره اول، در این دوره، امام با بهره‌گیری از فرصت‌های موجود، مکتب جعفری را تکمیل و حدود ۴۰۰۰ دانشمند تربیت کردند و علوم و فنونی را که جامعه بدان نیاز داشت، به جامعه اسلامی عرضه کردند.

مواجهه با فشار و استبداد حکومت عباسی
حجت الاسلام خلیلی اضافه کرد: در دوره دوم (هشت سال آخر عمر ایشان) امام تحت فشار و استبداد حکومت منصور عباسی قرار داشتند و مکتب جعفری تا حدی تعطیل شد. وی خاطرنشان کرد: امام ششم شیعیان به نام «صادق» شناخته می‌شوند؛ زیرا خداوند متعال این لقب را به ایشان عطا کرده تا تمایزی باشد میان امام راستین و جعفری که به دروغ ادعای امامت می‌کند.

اعتراف بزرگان اهل سنت به فضائل امام جعفر صادق (ع)
وی همچنین مطرح کرد: عظمت امام صادق (ع) تنها در میان شیعیان مطرح نبوده است، بلکه بسیاری از دانشمندان و بزرگان اهل سنت نیز به این امر اعتراف کرده‌اند. ابو حنیفه در این زمینه اظهار داشته است: «لولا جعفر بن محمد ما علم الناس مناسک حجه» یعنی اگر جعفر بن محمد نبود، مردم احکام و مناسک حج را نمی‌دانستند. این کارشناس مذهبی بیان کرد: مالک بن انس، رئیس فرقه مالکی و از شاگردان امام، درباره ایشان گفته است: «ما رأی عین و لا سمعت اذن و لا خطر علی قلب بشر افضل من جعفر بن محمد»، به معنای آن که هیچ انسانی برتر از امام جعفر صادق (ع) از نظر فضیلت نبوده است.

گسترش علوم دینی و تجربی در حوزه علمی امام جعفر صادق (ع)
وی با بیان اینکه نقش اجتماعی امام صادق (ع) در آن دوران نیز برجسته بود، گفت: اختلافات و کشمکش‌های سیاسی شدید، پراکندگی علمی و تهدیدات اجتماعی، جامعه اسلامی را در معرض فروپاشی قرار داده بود. امام با روشن بینی و تلاش علمی خود، زمینه شکوفایی علمی و تمدنی جامعه اسلامی را فراهم و شاگردان بسیاری را در علوم مختلف تربیت کرد.

وی افزود: دانشگاه و حوزه علمی امام جعفر صادق(ع) علاوه بر علوم دینی مانند تفسیر، حدیث، فقه و اصول، علوم طبیعی و تجربی مانند ریاضیات، طب، فیزیک، شیمی، ستاره شناسی و جانورشناسی را نیز دربرمی گرفت و بنیان علمی گسترده ای برای جامعه اسلامی ایجاد می کرد. این دستاوردها همواره مورد اعتراف دوست و دشمن بوده و هیچ کس نمی تواند نقش امام در پیشرفت علم و تمدن اسلامی را انکار کند.